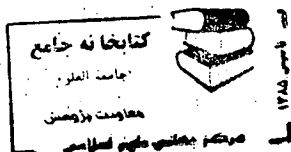

در رسیده است نام سیسی

پایان نامه کارشناسی ارشد

گروه علوم قرآن و حدیث

بررسی حدیث ثقلین و آثار آن

استاد راهنما:

حضرت آیت الله محمد هادی معرفت (دام ظلّه العالی)

استاد مشاور:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمد حسن زمانی (دامت توفیقاته)

دانش پژوه:

سید صادق حسین نقوی

سال تحصیلی ۸۴ - ۱۳۸۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتابخانه جامع مرکز جهانی علوم اسلامی

شماره ثبت: ۹۴

تاریخ ثبت:

تقدیم به:

ساحت خاتم پیامبران، حضرت محمد مصطفیٰ صلی الله علیه و آله و سلم و عترت و اهل بیت معصوم او چراغ هدایت، سفینه نجات، امان برای اهل زمین و آسمان، حجت های خدا و جان‌نشینان نفس نفیس آن حضرت (ص) مخصوصاً به سید العتره، قرآن ناطق، یعسوب الدین، قائد العزّ المحجلین، اسد الله و اسد رسوله امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما رضوان الله العلیّ الاعلیٰ،

تا باشد به برکت پیروی و تبعیت از ثقلین (کتاب خدا و عترت و اهل بیت) سعادت دنیوی و اخروی را به دست بیاوریم.

و تقدیم ثواب آن به روح مادرم که اگر دعای او نبود چنین موفقیتی را به دست نمی آوردم.

اللهم تقبل منّا انک انت السميع العليم

تشکر و قدر دانی:

”من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق“

وظیفه اصلی خود می دانم که از راهنمایی های
استاد معظم راهنما حضرت آیه الله شیخ محمد
هادی معرفت مدظلّه العالی، استاد گرامی مشاور
حضرت حجة الاسلام والمسلمین محمد حسن
زمانی دامت توفیقاته، مسئولان محترم کتاب
خانه مدرسه عالی امام خمینی، مؤسسه دار
الحديث و مؤسسه ابحاث العقائديه شهر مقدس
قم، به خاطر زحماتشان صمیمانه و از ته دل قدر
دانی و سپاسگزاری کرده و برای همه آن ها از
درگاه خداوند متان سلامتی و توفیقات روز
افزون مسئلت دارم.

معاونت پژوهش مرکز جهانی علوم اسلامی

در برابر عقایدی که نویسندگان در این پایان نامه

اظهار کرده است، مسؤلیتی ندارد.

استفاده از این اثر با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست مطالب

۱۴	ص	چکیده
۱۶		مقدمه
۱۶		الف- موضوع تحقیق
۱۷		ب- اهداف و انگیزه های تحقیق
۱۷		ج- پیش فرض های تحقیق
۱۸		د- روش تحقیق
۱۸		ه- پیشینه تحقیق
فصل اول: بررسی و توضیح واژه های کلیدی مربوط به حدیث ثقلین		
۲۱		مقدمه
۲۲		۱- کتاب الله
۲۳		۲- عترة
۲۳		الف- عترة در لغت
۲۴		ب- عترة در اصطلاح
۳۴		ج- معنا و مصداق عترة در منابع اهل سنت
۲۶		د- معنا و مصداق عترة در منابع شیعه
۲۸		نتایج بحث عترة
۲۹		۳- آل
۲۹		الف- آل در لغت
۳۰		ب- آل در اصطلاح و مصداق آن
۳۳		۴- اهل بیت
۳۳		الف- اهل در لغت
۳۴		ب- معنای بیت در لغت
۳۵		ج- منظور از بیت در اهل بیت
۳۷		د- اهل بیت در قرآن
۳۸		- قرائنی بر محدود بودن مصداق اهل البیت(ع)
۳۹		ه- اهل بیت در لسان پیامبر(ص)
۴۰		الف) روایات درباره مصداق اهل بیت(ع) در منابع اهل سنت

۴۲	ب) روایات در باره مصادیق اهل بیت (ع) در منابع شیعه
۴۴	نتایج روایات مربوط به مصادیق اهل بیت (ع)
۴۶	و- اهل بیت پیامبر و تفسیر زید بن ارقم
۵۰	۵- ثقلین
۵۰	- معنای ثقلین
۵۲	۶- سنت
۵۲	الف- تعریف سنت
۵۳	ب- حجیت سنت
۵۴	- دلایل حجیت سنت پیامبر اکرم (ص)
۵۴	الف) لزوم تمسک به تمام اوامر و نواهی پیامبر اکرم (ص)
۵۵	ب) معرفی پیامبر اکرم (ص) به عنوان اسوه حسنه
۵۶	ج) مساوی بودن اطاعت از پیامبر با اطاعت از خداوند تعالی
۵۶	د) معرفی پیامبر (ص) به عنوان مبین و مفسر معارف الهی
۵۷	۵- لزوم تسلیم بودن در برابر دآوری های پیامبر اکرم (ص)
۵۸	و- معرفی سخنان پیامبر (ص) به عنوان نطق و حیاتی
۵۸	۷- حدیث
۵۸	- تعریف حدیث

فصل دوم: حدیث ثقلین در منابع فریقین

۶۰	مقدمه
۶۰	الف: حدیث ثقلین در منابع اهل سنت
۶۱	قرن سوم
۶۲	قرن چهارم
۶۳	قرن پنجم
۶۵	قرن ششم
۶۶	قرن هفتم
۶۷	قرن هشتم
۶۹	قرن نهم
۷۰	قرن دهم
۷۲	قرن یازدهم
۷۲	قرن دوازدهم
۷۲	قرن سیزدهم
۷۲	قرن چهاردهم
۷۳	قرن پانزدهم

۷۴	ب: حدیث ثقلین در منابع شیعه
۷۴	قرن اول
۷۴	قرن دوم
۷۴	قرن سوم
۷۵	قرن چهارم
۷۷	قرن پنجم
۷۷	قرن ششم
۷۸	قرن هفتم
۷۹	قرن هشتم
۸۰	قرن نهم
۸۰	قرن دهم
۸۰	قرن یازدهم
۸۱	قرن دوازدهم
۸۲	قرن سیزدهم
۸۲	قرن چهاردهم
۸۴	قرن پانزدهم
۸۶	سه نکات مهم

۸۹	فصل سوم: سند حدیث ثقلین
۸۹	مقدمه
۹۰	راویان حدیث ثقلین
۹۰	الف: راویان حدیث ثقلین از صحابه
۹۱	اسمای صحابه از راویان حدیث ثقلین و منابع آن
۹۱	۱- امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام
۹۱	۲- امام حسن علیه السلام
۹۱	۳- سلیمان فارسی
۹۲	۴- ابوذر غفاری
۹۲	۵- عبد الله ابن عباس
۹۲	۶- ابو سعید خدری
۹۳	۷- جابر بن عبد الله انصاری
۹۳	۸- حذیفه بن اسید غفاری
۹۴	۹- حذیفه بن ثابت

- ۱۰- سهل بن سعد[ؓ] ۹۴
- ۱۱- عدی بن حاتم[ؓ] ۹۴
- ۱۲- عقبه بن عامر[ؓ] ۹۴
- ۱۳- ابو ایوب انصاری[ؓ] ۹۴
- ۱۴- ابو شریح خزاعی[ؓ] ۹۴
- ۱۵- ابو قدامه انصاری[ؓ] ۹۴
- ۱۶- ابو یعلی انصاری[ؓ] ۹۴
- ۱۷- ابو الهیثم بن تیهان[ؓ] ۹۴
- ۱۸- زید بن ثابت[ؓ] ۹۵
- ۱۹- زید بن ارقم[ؓ] ۹۵
- ۲۰- ابو هریره دوسی[ؓ] ۹۶
- ۲۱- جبیر بن مطعم[ؓ] ۹۷
- ۲۲- عبد الرحمن بن عوف[ؓ] ۹۷
- ۲۳- حدیفه بن یمان[ؓ] ۹۷
- ۲۴- براء بن عازب[ؓ] ۹۷
- ۲۵- طلحه بن عبد الله تیمی[ؓ] ۹۷
- ۲۶- سعد بن ابی وقاص[ؓ] ۹۷
- ۲۷- عبد الله بن حنطب[ؓ] ۹۷
- ۲۸- ابورافع مولی رسول الله ۹۸
- ۲۹- عمرو بن عاص ۹۸
- ۳۰- انس بن مالک[ؓ] ۹۸
- ۳۱- عامر بن لبابی بن ضمیره ۹۸
- ۳۲- حدیفه بن ثابت ذو الشهادتین[ؓ] ۹۸
- ۳۳- حضرت فاطمه زهراء (س) ۹۹
- ۳۴- حضرت ام سلمه[ؓ] ۹۹
- ۳۵- اما هانی بنت ابوطالب (ع) ۹۹
- ب: راویان حدیث ثقلین از تابعین ۱۰۰
- اسمای راویان حدیث ثقلین از تابعین و منابع آن ۱۰۰
- ۱- ابو الطفیل عامر بن وائله ۱۰۰
- ۲- عطیه بن سعید عوفی ۱۰۰
- ۳- علی بن ربیعہ ۱۰۱
- ۴- حبیب بن ابی ثابت ۱۰۱

- ۵- قاسم بن حسان ۱۰۱
- ۶- ابو ضحیٰ مسلم بن صبیح ۱۰۲
- ۷- یحییٰ بن جعدہ ۱۰۲
- ۸- اصبح بن نباته ۱۰۲
- ۹- عبد الله بن ابی رافع ۱۰۲
- ۱۰- عمر بن علی بن ابی طالب (ع) ۱۰۳
- ۱۱- حسن بن حسن بن علی بن ابی طالب (ع) ۱۰۳
- ۱۲- علی بن الحسین علیهما السلام ۱۰۳
- ۱۳- حارث همدانی ۱۰۳
- ۱۴- حنش بن معتمر ۱۰۳
- ۱۵- عمرو بن مسلم ۱۰۳
- ۱۶- فاطمه بنت علی (ع) ۱۰۴
- ۱۷- حصین بن سبره ۱۰۴
- ۱۸- عبد الرحمن بن ابی سعید ۱۰۴
- ۱۹- مطلب بن عبد الله بن حنطب ۱۰۴
- ج: راویان حدیث ثقلین از قرن دوم تا پانزدهم ۱۰۵
- راویان حدیث ثقلین در قرن دوم ۱۰۵
- ..... در قرن سوم ۱۰۶
- ..... در قرن چهارم ۱۰۹
- ..... در قرن پنجم ۱۱۰
- ..... در قرن ششم ۱۱۱
- ..... در قرن هفتم ۱۱۲
- ..... در قرن هشتم ۱۱۳
- ..... در قرن نهم ۱۱۴
- ..... در قرن دهم ۱۱۵
- ..... در قرن یازدهم ۱۱۵
- ..... در قرن دوازدهم ۱۱۶
- ..... در قرن سیزدهم ۱۱۷
- ..... در قرن چهاردهم ۱۱۷
- ..... در قرن پانزدهم ۱۱۸
- د: توانر حدیث ثقلین ۱۱۹
- شبهه ۱۲۴

۱۲۶	فصل چهارم: متن های متعدد حدیث ثقلین
۱۲۶	مقدمه
۱۲۷	الف: متن های متعدد حدیث ثقلین از لحاظ صدور
۱۲۷	۱- در حجة الوداع در روز عرفه
۱۲۸	۲- در حجة الوداع در مسجد خیف
۱۲۹	۳- در حجة الوداع نزدیک زمزم
۱۳۰	۴- در حجة الوداع در غدیر خم
۱۳۳	۵- در حجة الوداع در جحفه
۱۳۵	۶- در حجة الوداع در غدیر الجحفه
۱۳۶	۷- نزدیک غدیر خم در بطحا
۱۳۷	۸- نزدیک غدیر خم در قرب رابع
۱۳۷	۹- بین مکه و مدینه
۱۳۸	۱۰- هنگام محاصره طائف
۱۳۹	۱۱- هنگام بازگشت از طائف
۱۳۹	۱۲- در مسجد نبوی (ص)
۱۴۰	۱۳- در خانه خودش
۱۴۱	ب: متن های متعدد حدیث ثقلین از لحاظ تعبیر های گوناگون
۱۴۱	۱- متن حدیث ثقلین با توجه به تمام طرق آن
۱۴۲	۲- خلاصه ترجمه ای از مفاد حدیث با توجه به تمام طرق آن
۱۴۴	۳- برخی از متن های متعدد حدیث ثقلین به عنوان نمونه
۱۴۴	۱- کتاب الله و عترتی
۱۴۵	۲- ... کتاب الله و عترتی
۱۴۶	۳- کتاب الله ... و عترتی اهل بیته
۱۴۷	۴- کتاب الله و عترتی اهل بیته
۱۴۷	۵- ... کتاب الله و اهل بیته
۱۴۸	۶- ... کتاب الله ... و اهل بیته
۱۴۹	۷- ... کتاب الله و اهل بیته عترتی
۱۴۹	۸- ... کتاب الله و نسبی
۱۴۹	۹- ... کتاب الله و نسبتی
۱۵۰	ج: بررسی روایت "کتاب الله و سنة نبیه ... " یا "کتاب الله و سنتی ..."
۱۵۰	الف) منابع و متن روایت
۱۵۴	ب- بررسی سند روایت

ج - بررسی متن روایت	۱۵۸
ادعای تعارض و نقد آن	۱۶۰
۲- تقدم خبر متواتر بر واحد	۱۶۰
۳- امکان جمع بین دو روایت	۱۶۱
۴- عترت و اهل بیت پیامبر(ص) مبین سنت پیامبر	۱۶۳
۵- اهمیت سنت پیامبر(ص)	۱۶۴

فصل پنجم: دلالت و آثار حدیث ثقلین

مقدمه	۱۶۹
الف: مقامات و شرایط مقدماتی امامت اهل بیت علیهم السلام	۱۷۰
۱- خبر دادن رحلت خودش و تعیین وظیفه امت اسلامی	۱۷۰
۲- حدیث ثقلین وصیت پیامبر اکرم(ص) به امت خودش	۱۷۱
۳- کتاب خدا و اهل بیت(ع) ترکه و میراث پیامبر(ص)	۱۷۲
۴- برتری و افضلیت کتاب خدا و اهل بیت پیامبر(ص)	۱۷۳
الف) عظمت و برتری کتاب خدا	۱۷۳
ب) عظمت و برتری اهل بیت پیامبر در قرآن	۱۷۴
نقد بر سخن فخر رازی	۱۷۷
ج) عظمت و برتری اهل بیت پیامبر(ص) در روایات	۱۷۸
د) عظمت و برتری اهل بیت پیامبر(ص) در نهج البلاغه	۱۸۱
۵- مصونیت قرآن از تحریف و عصمت اهل بیت پیامبر(ص)	۱۸۲
الف) مصونیت قرآن کریم از تحریف	۱۸۳
ب) عصمت اهل بیت پیامبر(ص)	۱۸۴
۶- اعلمیت اهل بیت پیامبر(ص)	۱۸۸
۷- لزوم تمسک به قرآن و اهل بیت پیامبر(ص)	۱۹۳
۸- عدم کفایت تمسک و تبعیت از قرآن بدون اهل بیت و بالعکس	۱۹۶
۹- انحصار راه نجات در تمسک به قرآن مجید و اهل بیت و عدم اعتبار آراء دیگران	۱۹۷
۱۰- لزوم محبت و مودت اهل بیت پیامبر(ص)	۱۹۸
۱- امامت و مرجعیت همه جانبه اهل بیت پیامبر(ص)	۲۰۰
الف) حدیث ثقلین	۲۰۲
ب) حدیث غدیر	۳۰۲
دلالت حدیث غدیر	۲۰۳
ج) جمع بین حدیث ثقلین، ولایت و منزلت	۲۰۶

۲۰۸.....	۲- بقای کتاب خدا و عترت تا روز قیامت
۲۰۸.....	دلایل
۲۰۸.....	الف) حدیث ثقلین
۲۰۹.....	ب) حدیث آمان
۲۱۱.....	پیام حدیث آمان
۲۱۲.....	ج) حدیث سفینه
۲۱۳.....	پیام حدیث سفینه
۲۱۳.....	۳- خلفای دوازده گانه از عترت و اهل بیت پیامبر(ص)
۲۱۷.....	اسمای خلفای دوازده گانه پیامبر(ص) از عترت و اهل بیت(ع)
۲۱۸.....	۴- امام مهدی(عج) از عترت و اهل بیت پیامبر(ص)
۲۲۵.....	ج: پیام های دیگر حدیث ثقلین
۲۲۵.....	۱- عدم تفکیک بین مرجعیت علمی دینی و سیاسی اجتماعی اهل بیت پیامبر(ص)
۲۲۷.....	۲- وحدت امت اسلامی بر اساس تمسک بهقرآن مجید و اهل بیت پیامبر(ص)
۲۳۰.....	۳- مهجوریت قرآن و اهل بیت پیامبر(ص)
۲۳۲.....	سخن پایانی
۲۳۲.....	۱- نواتر حدیث ثقلین
۲۳۳.....	۲- مقصود از عترت، اهل بیت و آل پیامبر(ص)
۲۳۴.....	۳- برتری اهل بیت(ع) در امامت و مرجعیت همه جانبه امت اسلامی
۲۳۵.....	۴- استمرار و تداوم امامت و مرجعیت اهل بیت(ع) تا قیامت
۲۳۹.....	۵- حقانیت مکتب تشیع
۲۴۱.....	فهرست منابع

چکیده

پایان نامه حاضر به عنوان "بررسی حدیث ثقلین و آثار آن" مشتمل بر یک مقدمه و پنج فصل و یک سخن پایانی می باشد. در مقدمه، موضوع تحقیق، اهداف و انگیزه ها، روش تحقیق، پیش فرض ها و پیشینه تحقیق بحث شده است.

در فصل اول مفهوم لغوی و اصطلاحی واژه های کلیدی مربوط به موضوع مانند کتاب الله، عترت، آل، اهل بیت، سنت و حدیث و نیز مصادیق عترت و اهل بیت و آل و شبهات مربوط به آن بررسی شده است. مفهوم لغوی عترت و اهل بیت و آل و سنیع است، به خاطر دلایل قطعی مفهوم اصطلاحی این واژه ها در مصادیق مشخص، حضرت فاطمه زهراء و امامان دوازده گانه معصوم، استعمال می شود.

در فصل دوم منابع اهل سنت و شیعه که در آن ها حدیث ثقلین نقل شده، از قرن اول تا قرن پانزدهم ذکر شده است تا معلوم گردد که در نقل این حدیث اهتمام اهل سنت کمتر از اهتمام شیعه نمی باشد به طوری که این حدیث به جز چند کتب، در همه کتب معتبر اهل سنت نقل شده است.

در فصل سوم سند حدیث بررسی شده به طوری که این حدیث از ۳۵ نفر صحابه پیامبر (ص) و ۱۹ نفر از تابعین و راویان زیادی بالغ بر دویست نفر از بزرگان علماء و محدثین اهل سنت از قرن دوم تا قرن پانزدهم نقل شده است. عده زیادی از آنان به صحت آن تصریح نموده اند و مطابق معیار توأتر آنان، متواتر است.

در فصل چهارم متن های متعدد حدیث از لحاظ صدور، در مکان های مهم مانند عرفات، مسجد خیف، جحفه، غدیر خم، مسجد نبوی و خانه پیامبر (ص) و به مناسبت های گوناگون و موقعیت های حساس مانند روز عرفه، هنگام محاصره طائف، در بیماری رحلت و از لحاظ تعبیر های مختلف و با عبارت

های گوناگون نقل شده است و نیز روایت "کتاب الله و سنتی" از لحاظ منابع، متن و سند بررسی شده است. بنا بر فرض صحت آن با حدیث متواتر "کتاب الله و عترتی" تعارض ندارد زیرا علاوه بر این که همه مسلمانان سنت پیامبر (ص) را قبول دارند، نقش اهل بیت و عترت پیامبر در نقل سنت را قبول داشته باشند که بعد از پیامبر (ص) مطمئن ترین طریق، آن است که سنت آن حضرت را از طریق اهل بیت (ع) فرا گیرند.

در فصل پنجم دلالت و آثار حدیث بررسی شده است که از آن برتری و افضلیت اهل بیت (ع)، مصونیت قرآن از تحریف و عصمت و اعلییت اهل بیت (ع)، لزوم تمسک به کتاب خدا و اهل بیت، امامت و مرجعیت اهل بیت (ع) و بقای کتاب خدا و اهل بیت تا قیامت استفاده می شود و خلفای دوازده گانه پیامبر که در روایات موجود در منابع اهل سنت و شیعه نقل شده است همان دوازده امامان معصوم از اهل بیت (ع) می باشند و لازمه بقای دوازده امام تا قیامت این است که عمر برخی از آن ها طولانی باشد و این با وجود مقدس حضرت حجت حق، امام زمان (عج) قابل تطبیق است و نیز در این فصل عدم تفکیک بین مرجعیت علمی دینی و سیاسی اجتماعی اهل بیت (ع)، وحدت امت اسلامی بر اساس تمسک به قرآن و اهل بیت (ع) بررسی شده است.

در سخن پایانی نتایج از مباحث گذشته مانند تواتر حدیث ثقلین، مقصود از عترت، اهل بیت، آل، برتری اهل بیت در امامت و مرجعیت همه جانبه امت اسلامی، استمرار و تداوم امامت و مرجعیت اهل بیت (ع) تا قیامت و در پایان حقانیت مکتب تشیع به عنوان نتیجه کل این رساله ذکر شده است.

مقدمه

الحمد لله الذي هدني ولم يترك عباده سدى، احمدك اللهم حمداً يليق بجلالك حمد عبدٍ مدعن مقصرٍ معترفٍ بكثرة نعمائك وصلى الله على خير الورى محمد وآله و عترته واهل بيته الطيبين الطاهرين الذين استخلصتهم لنفسك وجعلتهم سبيل اليك والوسيلة الى رضوانك، صلاةً لا غاية لعددتها ولا نهاية لامدها.

الف - موضوع تحقیق

از جمله مهمترین احادیث در باره قرآن کریم واهل بیت عصمت و طهارت (ع) حدیث معروف ثقلین می باشد که از پیامبر گرامی اسلام در مکان های مهم و موقعیت های مختلف و حساس به ویژه در آخرین ایام زندگی پر برکت ایشان، نقل شده است. این حدیث از لحاظ دلالت و پیام های بسیار مهم برخوردار است و حکایت از سفارش و وصیت پیامبر اکرم (ص) به تمام امت اسلامی تا روز رستاخیز دارد. زیرا شریعت اسلام ناسخ تمام شرایع آسمانی دیگر است و رسول خدا (ص) خاتم پیامبران است و خطابات شرعی و احکام اسلامی دارای عمومیت است به طوری که به همه مردم حاضر و غایب شامل می شود و خطباتی که در حدیث ثقلین از قبیل "ایها الناس..." یا "فیکم..." آمده، متوجه تمامی امت اسلامی می باشد. کسانی که در زمان پیامبر بوده اند و این حدیث را از ایشان شنیده اند و نیز کسانی که این حدیث را از زبان ایشان شنیده اند و تا روز رستاخیز خواهند آمد، را شامل می شود. تمام امت اسلامی پس از پیامبر اکرم (ص) تا روز رستاخیز مکلف است که بر این سفارش و وصیت پیامبر اکرم (ص) عمل نماید تا گمراه نشود و نجات یابد چون پیامبر اکرم هدایت و نجات را بر پیروی از کتاب خدا و اهل بیت (ع) متوقف ساخته و ضلالت و هلاکت را بر مخالفت و مفارقت از آن دو (کتاب

خدا و عترت) مترتب نموده است، این جا است که اهمیت موضوع "بررسی حدیث ثقلین و آثار آن" روشن می گردد.

ب- اهداف و انگیزه های تحقیق

اهداف و انگیزه های اصلی این تحقیق عبارت است از:

- الف- تبیین مصادیق عترت و اهل بیت پیامبر اکرم(ص) در حدیث مبارک ثقلین.
- ب- اثبات تواتر حدیث ثقلین و تبیین متن های حدیث از منابع اهل سنت.
- ج- تبیین مفاد و آثار و پیام های مهم حدیث ثقلین برای تحکیم عقاید شیعیان و هدایت و راهنمایی اهل سنت در ارتباط امامت و مرجعیت علمی دینی و سیاسی اجتماعی امامان معصوم از اهل بیت (ع).
- د- پاسخ به شبهات در پیرامون مصادیق اهل بیت(ع) و سند و مفاد حدیث ثقلین.
- هـ- اثبات حقانیت مکتب تشیع (زیرا این رساله به زبان اردو ترجمه خواهد شد که برای سادات اهل سنت منطقه این جانب بسیار مفید خواهد بود(ان شاء الله تعالی)

ج- پیش فرض های تحقیق

- الف- مصادیق عترت و اهل بیت پیامبر اکرم(ص) در احادیث نقل شده در منابع شیعه و اهل سنت از آن حضرت(ص)، حضرت فاطمه سلام الله علیها و امامان دوازده گانه معصوم علیهم السلام بیان شده است.
- ب- عده زیادی از صحابه بزرگوار پیامبر اکرم(ص) و تابعین و محدثان شیعه و اهل سنت از قرن اول تا پانزدهم این حدیث مبارک را نقل نموده اند.
- ج- حدیث ثقلین "کتاب الله و عترتی اهل بیتی" متواتر است و روایت "... کتاب الله و سنتی ... و

یا "سنة نبیہ... " در صورت اثبات عدم جعل وضعف، با حدیث "کتاب الله و عترتی اهل بیتی" تعارض و تنافی ندارد.

در حدیث ثقلین بر برتری، عصمت، اعلیت، امامت و مرجعیت همه جانبه امامان از اهل بیت (ع) و تداوم امامت آنان تا روز رستاخیز، لزوم تمسک به قرآن و آئمه هدی علیهم السلام دلالت دارد و از مهمترین آثار و پیام های حدیث، عدم تفکیک بین رهبری علمی دینی و سیاسی اجتماعی و حقانیت مکتب تشیع و وحدت بر اساس تمسک به قرآن کریم و اهل بیت (ع) می باشد.

د- روش تحقیق

روش جمع آوری اطلاعات و تحقیق، پس از شناسایی منابع از طریق رایانه به صورت استفاده از کتابخانه ها می باشد که با توجه به رجوع به منابع اولیه روایی، تفسیری، کلامی و... شیعه و اهل سنت و کتب رجالی تحقیق در تواتر حدیث و متن های متعدد آن و دلالت و آثار و پاسخ به شبهات پیرامون موضوع مربوطه می باشد.

ه- پیشینه تحقیق

با توجه به این که موضوع مورد بحث از مهم ترین احادیث نبوی می باشد و در اکثر منابع اولیه شیعه و اهل سنت این حدیث نقل شده است و برخی از مؤلفان درباره سند و متن و مدلول آن بحث کرده اند و در خصوص، حدیث مبارک ثقلین کتاب های ویژه و مستقلی نیز تدوین شده است و شماری از این کتاب ها عبارت است:

۱- عباقات الانوار فی امامة الأئمة الاطهار(ع)

مؤلف این کتاب نفیس و ارزشمند آیه الله میر سید حامد حسین موسوی نیشابوری هندی قدس سره

متوفای ۱۳۰۶ ق است. این کتاب دارای دوازده جلد مستقل می باشد و از این دوازده جلد، ۴ جلد درباره حدیث مبارک ثقلین می باشد که شامل موضوعات ذیل است.

جلد اول: طبقات راویان و علمای بزرگ اهل سنت که حدیث ثقلین را در کتاب های خود شان نقل نموده اند، ۱۱۱ نفر را نام می برد.

جلد دوم: ادامه مطالب جلد اول است و نام ۷۶ نفر از راویان و علمای بزرگ اهل سنت را ذکر کرده که مجموعاً ۱۸۷ نفر می باشد و سپس اشکال مؤلف کتاب "تحفه اثنا عشریه" را پاسخ داده است.

جلد سوم: بعد از مطرح کردن دلالت حدیث ثقلین برخی از احادیث که مؤلف کتاب تحفه اثنا عشریه نقل نموده است، را پاسخ داده است.

جلد چهارم: ادامه مباحث جلد سوم است

لازم به ذکر است که کتاب "عقبقات الانوار فی امامة الأئمة الاطهار" در جواب کتاب "تحفه اثنا عشریه" نوشته عبد العزیز بن وئی آلله دهلوی است و دومین بار در سال ۱۳۸۰ ق. با تعلیقات و فهارس توسط مؤسسه نشر نفایس مخطوطات اصفهان به چاپ رسیده است و این کتاب و نیز کتاب تحفه اثنا عشریه به زبان فارسی است.

۲- نفحات الازهار فی خلاصة عقبقات الانوار فی الرد علی التحفة الاثنی عشریه

مؤلف این کتاب ارزشمند آیه الله سید علی حسینی میلانی [معاصر] می باشد و این کتاب خلاصه کتاب عقبقات الانوار فی امامة الأئمة الاطهار، نوشته آیه الله میر سید حامد حسین موسوی متوفای ۱۳۰۶ ق. می باشد با این تفاوت که کتاب 'نفحات الازهار' به زبان عربی و منقح و تحقیق شده و در سال ۱۳۸۱ ش. توسط مؤلف به چاپ رسیده است.

۳- کتاب الله واهل البيت في حديث الثقلين من الصحاح والسنن والمسانيد و... من مصادر اهل السنة مؤلفان اين كتاب "لجنة التحقيق في مسئله الامامة" می باشد. در اين كتاب متن های متعدد حديث ثقلين از منابع اهل سنت نقل شده است و زیر نظارت آية الله العظمی و حید خراسانی (دام ظلّه) [از مراجع تقلید معاصر] توسط مدرسه الامام باقر العلوم (ع) در سال ۱۴۲۲ ق. به چاپ رسیده است.

۴- حديث ثقلين

مؤلف اين كتاب مختصر و جامع، شيخ قوام الدين و شنوی می باشد که در اين كتاب منابع، اهل سنت که در آن ها اين حديث نقل شده، متن های متعدد حديث ثقلين از لحاظ تعبير های مختلف و اسمای راویان از صحابه پیامبر (ص) و راویان دیگر از قرن دوم تا قرن سیزدهم از عباقات الانوار نقل شده است و اين رساله موجهه توسط دار التقريب بين المذاهب الاسلاميه "القاهره" در سال ۱۳۷۴ ق. در مجله "رسالة الاسلام" به چاپ رسیده است.

۵- حديث ثقلين تواتره، فقهه کما فی کتب السنّة نقد لما کتبه الدكتور السالوس، مؤلف اين كتاب سيد علی حسینی میلانی دام عزه است. در اين كتاب تواتر حديث ثقلين، پاسخ به شبهات دکتر سالوس، تحقيق درباره روايت ".... کتاب الله و سنتی..." بحث شده است و اين كتاب در سال ۱۴۱۳ ق. توسط مؤلف به چاپ رسیده است.

